

Nr 20

Utrikesutskottets betänkande i anledning av motion om svenskt bistånd till motståndsrörelsen i Chile.**Motionen**

I motionen 1973:2010 av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen måtte besluta att det bistånd som under utrikeshuvudtiteln anslagits till republiken Chile utbetalas till motståndsrörelsen mot den olagliga regim som genom statskupp tagit regeringsmakten i Chile.

Motionärerna anser att det var en riktig åtgärd av regeringen att besluta frysa de medel som anslagits som utvecklingsbistånd till Chile. Dessa pengar var avsedda att främja en social och ekonomisk utveckling. Garanten för en sådan utveckling var folkfrontsregeringen. Genom statskuppen har en ny situation inträtt. Förutsättningarna för stöd åt genomförandet av folkfrontens reformprogram har undanröjts. I detta läge måste det vara i överensstämmelse med syftet för riksdagens beslut att stödja den frihetsrörelse som ställer som mål att återinföra demokratin i Chile.

Utskottet

Ett mera omfattande utvecklingssamarbete mellan Sverige och Chile inleddes 1972 genom ett avtal om svenska biståndsinsatser uppgående till 25 milj.kr., huvudsakligen i form av importstöd till ett antal prioriterade sektorer. I propositionen 1972:1 framhölls följande:

Den chilenska utvecklingspolitiken har inriktats på att åstadkomma vittgående förändringar av samhällsstrukturen genom bl. a. påskyndad jordreform, jämnare inkomstfördelning och förbättrad sysselsättning. Utvecklingsplanen för perioden 1971–76, som nyligen lagts fram, ställer vidgad livsmedelsproduktion och bostadsbyggande i förgrunden. Samtidigt betonas nödvändigheten av en starkt ökad export inte minst med hänsyn till den omfattande utländska skuldbörda som landet tidigare ådragit sig. Reformpolitiken har föranlett en begränsning av kapital- och biståndsflödet till landet, vilket kan skapa svårigheter att genomföra det planerade utvecklingsarbetet.

Den chilenska utvecklingspolitiken har fått en klar inriktning på sociala och ekonomiska förbättringar för de breda folkgrupperna.

Den 31 augusti 1973 undertecknades ett nytt svensk-chilenskt utvecklingsavtal, enligt vilket Sverige skulle lämna 40 milj.kr. till Chile som stöd för landets utvecklingsansträngningar. Av nämnda summa representerade 25 milj.kr. en importkredit, 13 milj.kr. varubistånd och 2 milj.kr. olika slags expertbistånd.

I de båda svensk-chilenska avtalen om utvecklingssamarbete angavs att medlen skulle användas för att främja uppnåendet av de sociala och ekonomiska målsättningarna i den av den dåvarande chilenska regeringen utarbetade utvecklingsplanen. Sedan denna regering den 11 september 1973 störtats genom en blodig militärkupp, suspenderade Sverige biståndet till Chile enligt de ingångna avtalen.

Utvecklingen hittills i Chile efter statskuppen har enligt samstämmiga vittnesbörd i världspressen präglats av att regimen begagnat terrorismetoder för att övervinna sina moståndare och därmed handlat helt i strid med 1948 års allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna. I sammanhanget kan för övrigt noteras att Chile tillhör det 20-tal stater som hittills undertecknat och ratificerat Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, en konvention som dock ännu inte trätt i kraft.

Som utrikesministern framhöll i ett interpellationssvar den 26 oktober upprörs världsoptionen av de brutala övergreppen mot de inhemska meningsmoståndarna till militärregimen och mot de politiska flyktingar som från andra länder sökt sig en fristad i Chile.

Här må, som ett exempel på det utsatta läge i vilket flyktingarna befinner sig, erinras om det upprörande övergrepp som förekom i Santiago för någon tid sedan mot en flykting från ett annat latinamerikanskt land. Det rörde sig om en svårt sjuk kvinna som, trots att hon stod under den svenska ambassadens beskydd, bortfördes från det sjukhus där hon nyss opererats.

Samtidigt utövades fysiskt våld mot svensk ambassadpersonal som sökte förhindra bortförandet. Från chilensk sida bröt man därigenom mot den grundläggande folkrättsliga regeln om diplomatiska representanters okränkbarhet.

Intresset knyts nu till den hjälp som från utlandet kan ges till de personer som förföljs för sina åsikters skull i Chile.

I sitt interpellationssvar redogjorde utrikesministern för den svenska regeringens erbjudande att i en första omgång motta 200 politiska flyktingar från Chile. Det framgick vidare att Sverige understrukt vikten av en aktiv och snabb insats av FN:s flyktingkommissarie till skydd för flyktingar i Chile. Inför FN:s generalförsamling hade utrikesministern framhållit att det för världsorganisationen och dess medlemsstater är en omedelbart tvingande uppgift att bistå förtryckets offer. En stor humanitär insats behövs för att ge flyktingar av olika nationaliteter en fristad. Medlemsstaterna bör lämna positiva svar på flyktingkommissariens vädjan till dem att motta flyktingar från Chile.

Av utrikesministerns interpellationssvar framgick vidare att regeringen tagit kontakt med andra regeringar för att öka beredskapen att motta flyktingar från Chile. I samband därmed var Sverige berett att öka sina tidigare åtaganden. Regeringen sökte även på andra sätt – t. ex. genom bidrag via Röda korset – hjälpa offren för politisk förföljelse i Chile. Vidare prövades möjligheten att bereda forskare som inte kan fortsätta

sin verksamhet i Chile tillfälle att verka i vårt land. Sverige skulle dessutom bidra till en internationell opinionsbildning mot fortsatta övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Sålunda undersöktes möjligheterna att tillsammans med andra länder under den pågående generalförsamlingen inleda en aktion till skydd för de mänskliga rättigheterna i Chile.

Utrikesministern meddelade också i interpellationssvaret att ett hundratal personer, däribland chilenska medborgare, befann sig under den svenska ambassadens i Santiago beskydd och att ett intensivt arbete pågick för att utverka fri lejd ur landet för dessa personer.

Den 9 november 1973 beslöt regeringen lämna ett bidrag av sammanlagt 1 milj.kr. för humanitära insatser i Chile. Medlen ställs till SIDA:s förfogande att fördelas mellan Svenska röda korset och Lutherhjälpen för det bistånd till fångar och flyktingar som nu lämnas av Internationella röda korset och Världskyrkorådet.

I vårt land bedriver även ett flertal organisationer frivillig insamlingsverksamhet som ett uttryck för solidaritet med de demokratiska motståndskrafterna i Chile.

FN:s flyktingkommissarie söker på olika sätt lösa Chile-flyktingarnas problem. Såvitt utskottet erfarit torde ungefär 2 600 flyktingar från andra länder ha registrerats hos den chilenska nationalkommittén för hjälp till flyktingar. Av dessa har 1 500 hittills erhållit de chilenska myndigheternas tillstånd att lämna landet, och olika stater har lovat asyl åt ett motsvarande antal. Flyktingkommissarien är nu i färd med att söka asylländer för återstoden. Omkring 800 flyktingar torde redan ha lämnat Chile.

Tillförlitliga uppgifter om antalet chilenska medborgare som av politiska skäl önskar lämna landet föreligger inte.

En stor del av de personer som nödgats lämna Chile efter militärkuppen har hittills beretts en fristad i Sverige. Antalet flyktingar från Chile i vårt land uppgår sålunda f. n. till närmare 500.

Sedan de diplomatiska förbindelserna mellan Chile och Cuba avbrutits har Sverige efter en framställning från Cubas regering åtagit sig att tillvarata detta lands intressen i Chile. Bl. a. innebär detta att den kubanska ambassadens egendom i Santiago ställts under den svenska ambassadens beskydd.

Utskottet konstaterar att händelseutvecklingen i Chile vittnar om att starka reaktionära krafter kunnat omintetgöra en folkvald regims försök att med fredliga medel reformera samhället. Demokratin i Chile har inte kunnat värja sig mot våldet och stå emot de terroristmetoder som de nya maktbarnarna tillämpat.

Sverige tillhör de länder som hittills gjort betydande insatser för att bistå personer som är utsatta för politisk förföljelse i Chile efter militärkuppen i september. I detta sammanhang må bl. a. nämnas det humanitära arbete som utträttats av ambassaden i Santiago.

Det är angeläget att regeringen fortsätter sina ansträngningar att undsätta människor som befinner sig i en svår situation på grund av kuppen i Chile och liksom hittills verkar för genomförandet av effektiva internationella hjälpåtgärder.

I enlighet med vårt lands långa traditioner av humanitär biståndsverksamhet liksom vår önskan att visa solidaritet med demokratins sak bör vi vara beredda att även lämna hjälp på längre sikt åt befolkningen i Chile genom lämpliga kanaler.

Ställningstaganden till formerna för sådan hjälp får ske när läget möjliggör detta.

Med anledning av yrkandet i motionen 1973:2010 får utskottet hänvisa till det yttrande angående riktlinjer för svenskt stöd till motståndsrörelser i den tredje världen som lämnats i betänkandet UU 1971:2.

Mot bakgrund av det som här anförts avstyrker utskottet motionen 1973:2010.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1973:2010.

Stockholm den 4 december 1973

På utrikesutskottets vägnar

ARNE GEIJER

Närvarande: herrar Arne Geijer i Stockholm (s), Dahlén (fp), Bengtson i Jönköping (c), Bohman (m), Palm (s), Korpås (c), Göransson (s), Turesson (m), Hellström (s), Ericson i Örebro (s), fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Nilsson i Stockholm (s) och Ullsten (fp).